

กัตัญญ สว่างศรี*

ประมาณต้นปีที่แล้ว ผมไปสอบเรียนต่อด้านมานุษยวิทยา ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อผ่านข้อเขียนก็มีการสัมภาษณ์ เหมือนกับการสอบทั่วๆ ไปนั่นแหละ แต่ไม่รู้ว่าจะเหมือนกับที่อื่นไหม เพราะที่นี้ก่อนจะเข้าไปสอบสัมภาษณ์นั้น เขาให้เราส่งเอกสารไม่เกิน 2 หน้า เอ 4 โดยระบุหัวข้อไว้สั้นๆ ว่า “แนะนำตัว ประเด็นที่สนใจ ความคาดหวัง” จะว่าไปผมเองก็มีประสบการณ์เขียนแนะนำตัวหลายครั้งครา เพราะเปลี่ยนงานมาก็หลายที แต่ผมดูจะชอบใจการแนะนำตัวเองในครั้งนี้น่ามากที่สุด คำที่มันตอบโดยไม่ได้คำนึงถึงการได้หรือไม่ได้งาน หากแต่เป็นการได้หรือไม่ได้เล่าเรียนในสิ่งที่ตนสนใจอย่างแท้จริง

เนื้อความที่ผมเขียนส่งไปมีดังนี้

...

คนเราควรเริ่มแนะนำตัวจากจุดไหน? คนเราจะรู้จักกันผ่านตัวอักษรได้มากเท่าไรกันเชียว หากคุณรู้ว่าผมทำงานอะไรมาบ้าง ยกตัวอย่างเช่น ทำร้านเช่าหนังแผ่น ทำงานเป็นกองบรรณาธิการนิตยสารบันเทิง (*happening*) เป็นพิธีกรรายโทรทัศน์ชื่อดัง (*คนค้นคน*) ไปเฝ้าร้านหนังสือที่ปายและร่วมงานระยะสั้นๆ

---

* อดีตนักศึกษาปริญญาโทสาขามานุษยวิทยา คณะสังคมวิทยา และมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

กับสำนักพิมพ์หนึ่ง (ซึ่งตอนนี้เจ๊งไปแล้ว) กลับมาตายรังด้วยการทำงานนิตยสารแพชั่น (แต่อันนี้ทนทำได้ไม่นานจริงๆ ไม่เหมาะมากฯ) [...] จากนั้น (หมายถึงออกจากนิตยสารแพชั่นนะ) ผมก็ว่างงาน แล้วก็พยายามมุ่งมั่นทำตามฝัน [...] แต่เมื่อความเพ้อฝันค่อยๆ จางไปจากชีวิตจริงอันลำเค็ญ ผมก็ตระหนักได้ว่าผมจำเป็นต้องทำอะไรสักอย่างกับชีวิตก่อนที่มันจะสายเกินไป ตรงนี้เองที่คุณกำลังเดินทางมาถึงปัจจุบันขณะของผม แต่ผมก็ยังไม่แน่ใจนักหรอกว่าการแนะนำตัวสั้นๆ นี้จะทำให้คุณรู้จักผมได้มากขึ้นแค่ไหน?

ประเด็นที่สนใจ

คุณคงไม่แปลกใจถ้าวัยรุ่นอย่างผมจะบอกว่ากำลังสนใจในสกุลความคิด “หลังสมัยใหม่” ซึ่งเป็นที่แพร่หลายและถูกกล่าวถึงอยู่ในปัจจุบัน แต่มันเป็นความสนใจแบบกว้างๆ [...] ซึ่งความสนใจในทฤษฎีดังกล่าวอาจมาจากความใคร่รู้ในการอ่านวรรณกรรมและการวิพากษ์วิจารณ์ของผมนั่นเอง [...] ทั้งหมดที่กล่าวมา ผมคิดว่ามันยังไม่น่าสนใจพอจะหยิบยกมาเป็นประเด็นเท่าไรนัก ยังมีเรื่องราวและปรากฏการณ์ต่างๆ อีกมากมายในสังคมที่ผมยังจับต้นชนปลายไม่ถูก [...] ผมคิดว่าคำตอบที่ดีย่อมเริ่มจากคำถามที่น่าสนใจ ดังนั้น ก่อนจะตั้งคำถามกับอะไรบางอย่าง จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่เราต้องมีความรู้มากพอที่จะทำความเข้าใจ เพื่อสร้างประเด็นคำถามอันแหลมคม

ความคาดหวังที่บาเรียนในหลักสูตรนี้

โดยส่วนตัว ผมคิดว่า “ความคาดหวัง” กับ “ความหวัง” นั้นไม่เหมือนกัน และข้อแตกต่างของสองประโยคนี้ (ในความเข้าใจของผม) ก็คือความคาดหวังเป็นดั่งเป้าหมายที่เราต้องการจะทํามันให้สำเร็จ ส่วนความหวังนั้นคล้ายกับความฝันอันยิ่งใหญ่เกินตัวที่เราอาจทําไม่สำเร็จ อย่่างไรก็ตาม ผมจะขอกล่าวถึงทั้งสองสิ่ง และจะแยกไว้เป็นสองหัวข้อ

ความคาดหวัง

ศึกษาให้จบครบตามหลักสูตร ได้รับความรู้อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วยจากการเรียน ได้เรียนรู้กับอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ถกเถียงและเห็นแจ้งต่อความสงสัยใคร่รู้ต่างๆ นานาด้วยตนเอง ได้เข้าใจชีวิต สังคม วัฒนธรรม และสิ่งต่างๆ ในแง่มุมที่ซับซ้อนมากขึ้น คาดหวังว่าความเข้าใจอันมั่วซั่วไร้ระเบียบของตนจะถูกจัดให้เข้ารูปเข้ารอยในทิศทางที่สมควรจะเป็น พบเจอมิตรภาพดีๆ จากเพื่อนร่วมชั้นและ

เหล่าคณาจารย์ เมื่อศึกษาจบ คาดหวังว่าจะได้ใช้ความรู้เพื่อประโยชน์แก่ตนในการหาเลี้ยงชีพ และเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นในด้านมานุษยวิทยา ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง

ความหวັง

[...] ผมล้มเลิกความฝันของการเป็นนักเขียนอาชีพ ผมไม่ต้องการเลี้ยงตัวเองด้วยการเขียนวรรณกรรม แต่อยากเขียนวรรณกรรมดีๆ ให้มันหล่อเลี้ยงจิตใจของผม ขณะเดียวกันผมก็ไม่ต้องการเลี้ยงชีพด้วยการเป็นสื่อมวลชนบันเทิงอีก ผมต้องการเลี้ยงชีพด้วยการทำงานด้านความรู้ และผมก็หวังว่าความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่างๆ จากการเรียนจะทำให้ผมพัฒนาตนเองในด้านวรรณกรรมที่ตนฝันไปกลายเป็น “นักเขียนที่ฉลาดขึ้น” อีกทั้งเติมเต็มชีวิตในแง่จริง (จากการหาเลี้ยงชีพด้วยงานที่พึงใจ) ลงไปด้วย นอกจากนี้ ผมยังฝันเพื่อพบอีกหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาต่อในระดับปริญญาเอก การหาทุนเพื่อไปศึกษาต่อในต่างประเทศ [...] การได้พำพิงดูในสิ่งที่ตนสนใจและมีคนตั้งใจฟังมันอย่างจริงจัง และจะดีที่สุดในเมื่อมันได้สร้างประโยชน์แก่คนเหล่านั้น (ที่ตั้งใจฟังหรือตั้งใจอ่านสิ่งที่ผมได้เผยแพร่) แง่มุมใดแง่มุมหนึ่งเกี่ยวกับความรู้ในด้านมานุษยวิทยา ซึ่งผมเชื่อว่าหลักคิดต่างๆ อาจช่วยให้ผู้คนดำรงอยู่ร่วมกันได้ด้วยความสะดวกเข้าใจผู้อื่น เข้าใจตนเอง และเข้าใจสิ่งต่างๆ รอบตัวมากขึ้นกว่าเดิม

...

เป็นไปดังหวัง ผมผ่านการสอบสัมภาษณ์และกลายเป็นนักศึกษาปริญญาโทเต็มตัว การเรียนการสอนเต็มไปด้วยบรรยากาศของความจริงจัง เราอ่านหนังสือกันหนัก อาจารย์ก็มีความเข้มข้นและเปิดโอกาสในการถกเถียงแลกเปลี่ยนได้อย่างเต็มที่ เราต่างก็รู้ตัวว่ายังทำได้ไม่ค่อยดีมากนัก เราก็ต้องอ่านหนังสือและบทความมากมาย เขียนรายงานส่งทุกครั้งที่เราเรียน ด้วยความตื่นเต้นและไฟฝันอันล้นปรี่ทุกคนในชั้นต่างก็กระตือรือร้นในการเรียน

การเรียนการสอนที่นี้ถือว่าหนักหนาสาหัสไม่น้อย อาจารย์รัตน โทสกุล หรือ “ครูใหญ่” ของที่แห่งนี้ เคยเตือนเราไว้ในท่าที่สบายๆ แต่แฝงด้วยความจริงจังว่า ที่นี้คุณทำงานไม่ได้หรอก คุณต้องอ่านหนังสือหนักมาก และเรื่องเล็กๆ อย่างความรักที่รบกวนหัวใจคุณก็จะส่งผลต่อการเรียนได้ด้วยนะ ขอให้ทุกคนระวัง และเรื่องที่คุณจะเน้นย้ำก็คือคุณภาพ ผมสัมผัสได้ถึงกลิ่นอายของวิชาการอันหนักแน่นตั้งแต่วันปฐมนิเทศที่น่ารักอบอุ่นเป็นต้นมา

คณะและห้องเรียนของมานุษยวิทยาให้ความรู้สึกคล้ายกับบ้านสามห้องในนิยาย แฮร์รี่ พอตเตอร์ ผมจำชื่อบ้านทั้งสามบ้านไม่ได้ เพราะไม่ใช่แฟนหนังสือ แต่ที่คณะจะมีความเป็นส่วนตัวอยู่ตั้งแต่ประตูที่

ต้องใช้บัตรเครดิตในการเข้าออก ชั้นเรียนเราเล็ก แต่อบอุ่น นอกจากนี้ยังมี “พีวีชัย” ที่เปรียบเสมือนพ่อบ้าน คอยปิดกวาดเช็ดถูดูแลเรื่องราวต่างๆ ในบ้าน

ผมยังจำได้ว่านั่งคุยกับ “พีวีชัย” เกือบชั่วโมงตอนที่เข้ามาติดต่อดูอะไรสักอย่างเกี่ยวกับการเรียนต่อเมื่อปีที่แล้ว แกจะคอยแนะนำพูดคุยอย่างเป็นกันเอง จนกระทั่งล่าสุดซึ่งผมได้ขออนุญาตอาจารย์เข้าไปร่วมฟังบรรยายในวิชาทฤษฎี พีวีชัยก็ยังคงเป็น “ศิราณี” ให้กับนักศึกษาเหมือนเดิม ล่าสุดเมื่อไม่นานมานี้ ผมมีโอกาสเข้าไปในชั้นเรียน โดยอาจารย์อนุญาตให้ผมเข้าไปฟังในเรื่องที่สนใจ จำได้ว่าหลังจากการฟังวันนั้น เรายืนพูดคุยกันที่หน้าคณะเรื่องอาการรอกหักของเพื่อนคนหนึ่งในชั้นเรียน เรียกว่าลอบประโลมให้กำลังใจราวกับเป็นคนในครอบครัวเดียวกัน

จะว่าไป “พีวีชัย” นี่แหละที่ผมรู้สึกสนิทสนมมากที่สุด เพราะเอาเข้าจริง แม้จะได้พูดคุยกับอาจารย์ในห้องมากมาย แต่ก็จะเป็นเรื่องวิชาการความรู้มากกว่าเรื่องส่วนตัวทั่วไป

จนเมื่อครั้งที่ผมตัดสินใจลาออก โดยตั้งใจจะมอกลาออกในชั้นเรียนชาติพันธุ์ อาจารย์พิเศษผู้สอน ก็ได้กล่าวให้ข้อคิดต่างๆ มากมายจนหมดไปหนึ่งคาบ และพวกเราก็ไม่ได้เรียนเลย ผมซาบซึ้งน้ำใจของอาจารย์เป็นอย่างมาก (แม้สัปดาห์ต่อมาผมจะลาออกอยู่ดี) ต่อมาผมก็เริ่มรู้สึกถึงความผูกพันเล็กๆ น้อยๆ แม้ว่าจะมีระยะห่างและการวางตัวที่ชัดเจนของอาจารย์อีกสองท่าน คืออาจารย์ยุคติและอาจารย์อนุสรณ์ ครั้งหนึ่งหลังจากลาออกไปแล้ว ผมก็กลับมาทำเรื่องลาออกที่คณะ เมื่อได้ยินเสียงโหวกเหวกของผม อาจารย์ยุคติก็เดินออกมาทักทายและพูดคุยกันสั้นๆ ส่วนอาจารย์อนุสรณ์ก็เคยกดไลก์อะไรตลกๆ ที่ผมโพสต์ในเฟซบุ๊กซึ่งเราเป็นเพื่อนกัน (และอาจารย์ก็ใช้เฟซบุ๊กทวงงานอันเอื้อระเหยขึ้นนี้ของผมด้วย)

ออกนอกห้องไปไกล กลับมาที่ห้องเรียนนะครับ เราเรียนกัน 3 วันต่อสัปดาห์ คาบละ 3 ชั่วโมง (ทว่าหลายครั้งมักจะลากยาวไปจน 4 ชั่วโมงนั่นแหละ) สำหรับผมแล้ว สรุปได้ง่ายๆ ว่าการเรียนที่นี่มีหัวใจหลักอยู่ 3 อย่างคือ “อ่าน คิด เขียน” เราต้องส่งงานเกือบทุกคาบและมีส่วนร่วมในการเรียนอย่างสม่ำเสมอ ทั้งการพูดคุยและการวิเคราะห์เนื้อหาจากเอกสารหรือหนังสือต่างๆ ที่อาจารย์มอบหมายให้ แน่หนอนว่าจะทำอย่างนั้นได้ กระบวนการที่เราต้องผ่านและทำให้กระจ่างในเบื้องต้นก็คือ “การอ่าน”

เพื่อนร่วมรุ่นมีความหลากหลายไม่น้อย อธิบายให้ชัดๆ ก็คือ เรามีทั้ง “เด็กเนิร์ด” อย่าง “ไฉ่หนุ่” ผู้ทำงานพิเศษขายการ์ตูน รุ่นใหญ่รู้เยอะอย่าง “พีอุฐ” ที่จบมานุษยวิทยามาแล้ว มี “จุกจิก” สาวมันขยันเก่งที่จบมานุษยวิทยาเหมือนกัน น้องเล็กผู้มุ่มมันอย่าง “ยู๋ย” “อุ๋ย” ผู้มีความรู้หลากหลาย “พีมิงค์” ที่มีอะไรซำๆ เป็นๆ “พีแต้ว” ซึ่งจบปริญญาโทมาแล้ว และเป็นเพื่อนสนิทของผม ส่วนผมเป็นประเภทเอาตลกเข้าว่าตลอดเวลา

สำหรับเราในตอนนั้น เรื่องใหญ่เรื่องโตที่สุดนอกจากการอ่านตัวบท ก็คือการนำเสนอหน้าห้องเรียนในวิชาทฤษฎี ที่ต้องนำเสนอเดี่ยวหน้าห้องและต้องศึกษามาเป็นอย่างดี นั่นคือเรื่องที่ผมหัวนใจมากที่สุด เพราะลำพังตนเองคนเดียวก็คงจะไม่สามารถทำได้ดี เราแบ่งงานการนำเสนอหน้าชั้นในคาบแรกที่เรียนวิชาทฤษฎีกับอาจารย์อนุสรณ์ ผมรู้จักนักทฤษฎีเพียงไม่กี่คน และมีนั่งสับสนว่าจะเลือกใครดี ตอนนั้นคิดอย่างเดียวแค่ขอให้มันเป็นการนำเสนอวันหลังๆ ก็พอ จะได้มีเวลาเตรียมตัวเยอะหน่อย แล้วเสียงสวรรค์ก็ดังขึ้นข้างหูผมว่า

“เฮ้ยย เชื้อกู เวเบอร์ ง่ายยย” เสียง “ไอ้หนูน” นั้นเอง

ผมยกมือเลือก มัคซ์ เวเบอร์ (Max Weber) ในทันที ก่อนที่ “ฟู้ดดู” “อู๋ย” และ “จู้จี้จ” จะทักขึ้นมาว่าเวเบอร์ยากหน่อยนะ ผมก็หันไปถาม “ไอ้หนูน” ว่าเคยอ่านงานเวเบอร์ไหม มันก็ตอบแบบยิ้มๆ ว่า “เคยบ้างนิดหน่อย”

“อ้าว ห่า ไหนบอกง่ายวะ” ผมท้วง “ไอ้หนูน” ไปแบบขำๆ ส่วนมันก็รับคำกับผมว่าจะช่วยอย่างเต็มที่

ผมจำคำพูดที่อาจารย์ยุคติดเอ๋ยกับพวกเราตั้งแต่คาบแรกที่เข้าเรียนได้ดี อาจารย์ยุคติดบอกว่า “คุณไม่ต้องแข่งกันหรอก ช่วยกันนะ ช่วยกันอ่าน” ยอมรับตามตรงประสาคนอ่านตัวบทไม่คล่อง (จริงๆ เรียกว่าไม่ได้เรื่องเลยก็ได้) ผมรู้สึกใจชื้นขึ้นมาก เพราะตอนนั้นก็ยังไม่แน่ใจว่าจะเอาตัวรอดจากตัวบทมากมายก่ายกองที่ต้องอ่านได้อย่างไร

หลังจากนั้นพวกเราจึงแบ่งกันอ่านหนังสือ โดยมีการแบ่งจำนวนหน้าและหน้าที่รับผิดชอบในการแปลส่วนของตัวเอง แม้อาจารย์จะท้วงในภายหลังว่าทุกคนควรที่จะอ่านทั้งหมด ผมรู้ตัวดีว่าถ้าต่างคนต่างอ่าน ผมคงจะไม่มีอะไรในหัวเข้ามาเรียนมากเท่ากับการอ่านแบบนี้ ในรุ่นของเรา คณะเนชั่นเลยภาษาอังกฤษไม่ได้ดีเลิศเลอ ทุกคนไม่ได้อ่านคล่อง แต่ทุกคนช่วยกัน ก่อนเข้าเรียนหนึ่งวัน เราจะสลับแปลในส่วนของตัวเองให้คนอื่นๆ อ่านทำความเข้าใจ แน่ใจว่าผมซึ่งอ่อนสนุนั้นแทบจะเปี้ยวส่งทุกครั้ง และบางครั้งในวันหยุด เราก็นัดกันมานั่งติวที่ธรรมศาสตร์ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหามากขึ้น

บรรยากาศช่วงแรกเต็มไปด้วยเสียงหัวเราะและความสนุกสนาน เราติวหนังสือกันอย่างกับเด็กมัธยม ผมไม่เคยอยู่ในบรรยากาศแบบนี้มาก่อน เพราะแต่ไหนแต่ไรมาก็เป็นเด็กไม่ตั้งใจเรียน ก็ถือว่าเป็นประสบการณ์ที่ดีมากๆ ทว่าเมื่อการงานรัดตรงมากขึ้น แต่ละคนต่างไม่มีเวลามาเจอกันเพื่อพูดคุย ความตึงเครียดก็เกิดขึ้น การอ่านตัวบทเป็นเรื่องจำเป็นสำหรับการเรียนอย่างยิ่ง หลายครั้งที่เพื่อนๆ ช่วยผมเป็นอย่างมาก ทั้งจำนวนหน้าที่ผมจะได้น้อยกว่าใครเพื่อน ครั้งหนึ่ง “อู๋ย” ถึงกับเคยแบ่งงานของผมไปช่วยแปล ทั้งๆ ที่ของผมก็น้อยกว่าคนอื่นอยู่แล้ว แต่การอ่านบ่อยๆ ก็ช่วยทำให้คล่องขึ้น แต่

มันก็ไม่ง่ายจริงๆ มีอยู่คาบหนึ่ง เราคุยกันเรื่องงานของ คลิฟฟอร์ด เกียร์ซ (Clifford Geertz) ในส่วน ของผมนั่น ผมอ่านไม่รู้เรื่องเลย อาจารย์ก็กล่าวว่า “ไม่ต้องคิดมาก คุณพูดมาเถอะ คือพวกนี้บางทีมัน อ่านยาก ต่อให้คนที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาพ่อภาษาแม่ มันก็ยังอ่านไม่รู้เรื่อง” พวกเราในห้องต่างก็ขำ แล้วผมก็สบายใจว่า เออ ไม่ใช่เพราะเราโง่มากอย่างเดียวนะ

การเรียนแต่ละครั้ง ความคิดทางด้านมานุษยวิทยาล้วนเป็นไปเพื่อทำความเข้าใจมนุษย์ และ มันก็ทำให้ผมเริ่มเข้าใจมากขึ้นจริงๆ แต่สิ่งหนึ่งที่ผมชื่นชอบอาจารย์ผู้สอนมากๆ คือเมื่อเวลาเราถาม อะไรแล้วอาจารย์ไม่รู้ แกก็จะบอกคำว่า “ผมไม่รู้” ที่ผ่านมา ผมมักจะเจอคนเก่งๆ ที่ไม่ว่าอะไรก็รู้ไปทุก เรื่อง จึงเป็นเรื่องแปลกใจและออกจะชื่นชมเมื่อได้ยินคนที่รู้มากๆ ยอมรับเต็มปากเต็มคำว่าไม่รู้

หลายครั้งเรารู้สึกเหมือนกับคัลเจอร์ช็อก (Culture Shock) ที่ต้องมาเจอการเรียนที่เอาจริงเอา จังกับตัวบท เพราะเวลาเราเรียน เราจะคุยกันแทบทุกเม็ด ประโยคนั้นหมายความว่าอย่างไร คุณคิดว่า อย่างไร ผมจำจากอาจารย์ได้อีกว่า เมื่อคุณเจอคัลเจอร์ช็อกก็ไม่ต้องตกใจมาก มันเป็นเรื่องดีด้วยซ้ำ เพราะมันจะทำให้คุณปรับตัวกับสิ่งใหม่ ได้ไปพ้นจากขีดจำกัดเดิมของตนเอง

เรียนไปได้สักพัก บรรยากาศเริ่มตึงเครียดขึ้น ผมจำได้ว่าวันนั้นเป็นวันสุดท้ายก่อนการ เสนองานของเพื่อนสนิทของผม แต่ว่าผมเองก็ช่วยอะไรเธอได้ไม่มาก ได้แต่กดดิกชันนารีแปลศัพท์ยาก เรา นั่งง่วนอยู่ที่ร้าน “ทู คอฟฟี่” ตั้งแต่เย็นยันดึก ผมเป็นห่วงอย่างมากว่าพรุ่งนี้เธอจะรอดไหม จนกระทั่งเช้าวันเสนองาน เธอหายตัวไป ไม่มีใครติดต่อเธอได้ อาจารย์หัวเสียเป็นอย่างมาก ผมรู้ดีถึงความตึงเครียดของเพื่อน ผมเสียใจที่ช่วยอะไรเธอได้น้อยมาก และเสียใจมากกว่าเมื่อหลังจากวันนั้นเธอก็ไม่มาเรียนอีกเลย เหตุการณ์ครั้งนั้นทำให้ผมต้องกระตุ้นตัวเองมากยิ่งขึ้น เพื่อไม่ให้เกิดเรื่องแบบนั้น กับตัวเอง

วันเวลาผ่านไปอย่างรวดเร็ว เหลือเวลาอีกเพียงสัปดาห์เดียวเท่านั้นก็จะถึงคิวเสนองานชั้นของ ผม ผมพยายามทั้งหาเพื่อนที่เก่งช่วยแปลให้ นั่งรถไปถึงศาลา และพบว่ามันยากเกินกว่าที่เพื่อนจะ อ่านเข้าใจ ผมให้เพื่อนที่เป็นอาจารย์สอนภาษาอยู่ที่โรงเรียนนายเรืออากาศช่วย แต่ก็ติดปัญหาความวุ่นวายต่างๆ นานา ผมยอมรับว่าตัวเองอ่านหนังสือไม่รู้เรื่อง ความตึงเครียดกังวลทับถมในจิตใจ ไม่มีทางออกใดดีไปกว่าอ่านเอง แต่ความรู้ภาษาอังกฤษระดับได้เกรด 1 ตั้งแต่ ม. 1 ถึง ม. 6 จนกระทั่ง เรียนราชภัฏได้ B- เพราะลอกข้อสอบเพื่อน และคะแนน TU-GET ที่น้อยที่สุดในห้องเพียง 240 คะแนน ไม่มีทางที่จะอ่านได้เรื่องและเข้าใจ ผมนั่งกดแปลภาษาใน iPad จนปวดนิ้ว บางย่อหน้า แปลทุกคำก็ไม่เข้าใจ ทุกอย่างเป็นไปด้วยความกระต่อนกระแท่น

เหลืออีกไม่กี่วัน ผมพยายามหาสิ่งอื่นๆ มาช่วย เช่น งานภาษาไทย แต่ส่วนของผมกับงาน ภาษาไทยที่มีก็ไม่ตรงกันนัก อีกทั้งบางเล่มก็ถูกยืมจากห้องสมุดจนไม่รู้ว่าจะได้คืนเมื่อไร ผมตามหาแทบ

ทุกทาง จนพบว่าที่ห้องสมุดของมหาวิทยาลัยศิลปากร นครปฐม มีอยู่เล่มหนึ่งที่แปลงงานของเวเบอร์ ผมหาทางจนยืมได้จากรุ่นน้องคนหนึ่ง เรานัดเจอกันที่เซ็นทรัลปิ่นเกล้า เย็นวันนั้นผมกลับบ้านด้วยใจที่ขื่นเย็นขึ้นนิดหน่อยจากหนังสือในมือ พรุ่งนี้ผมจะต้องเสนอแล้ว แต่ทุกอย่างยังไม่พร้อม ผมอ่านหนังสือไม่รู้เรื่อง และพบว่างานที่ดันดันหามา ก็ช่วยอะไรได้ไม่มาก

ดีสาม ผมนั่งน้ำตาซึมอยู่ที่โต๊ะอ่านหนังสือ

...

ในวันนำเสนอ ผมเอาไฟล์วิดีโอที่พูดถึงเนื้อหาแนะนำเสนอเสริม หลังจากจบคลิป ผมนำเสนอเนื้อหาไปด้วยอาการเกร็ง สับสน และไม่รู้เรื่องอะไรที่ตัวเองเขียนมาจนเข้าเลย ผมไม่ได้นอน ตาลาย แต่แสร้งทำเป็นอารมณ์ดีเข้าว่า เมื่อทุกอย่างจะดีขึ้น ในที่สุดผมก็ตื่น ผมนำเสนอแบบซ่างๆ คุงๆ โดยไม่มีความคิดเห็นใดๆ เกี่ยวกับเนื้อหาเลย

ตอนที่ทำรายงานประกอบการนำเสนอ ตอนนั้นผมคิดว่าผมจะมีความคิดเห็นได้อย่างไร ในเมื่อตนเองไม่เข้าใจอะไรที่นำเสนอเลย มันเป็นเช้าที่อับอับ เรามีรุ่นพี่มาเข้าฟังด้วย ผมเสนอจบในเวลาอันรวดเร็ว และถูกถามว่าสิ่งที่นำเสนอมีเพียงเท่านี้หรือ อาจารย์ถามผมต่อว่า

“เฮอะ คุณมีความเห็นอย่างไรกับเวเบอร์บ้าง”

ผมนั่งนิ่งเหมือนคนบ้าใบ้ ในหัวสมองนั้นโล่งไปทุกอย่าง คิดอะไรไม่ออกทั้งสิ้น อยากให้เวลาผ่านไปเร็วเหลือเกิน

“คุณอ่านแล้วตื่นตื่นไหม” อาจารย์ถามผม

“ไม่ครับ”

“คุณไม่ตื่นตื่นเลยหรือที่เขาเสนอว่า....”

อาจารย์เว้นช่วงไปอธิบายต่ออย่างละเอียดและน่าสนใจมากๆ แต่หูผมอื้อไปหมด ได้แต่ก้มหน้าอับอัย หัวใจสั่นรัว อาจารย์หันมาอีกครั้งและถามว่า

“เป็นไง คุณมีข้อคิดเห็นแล้วหรือยัง”

ผมก้มหน้า ไม่ปริปากสักคำ อยากรมุดหัวลงไปใต้โต๊ะแทบขาดใจ

หลังจากจบคาบ วันนั้นผมไม่พูดกับเพื่อนคนไหนเลยสักคำ ได้แต่รีบเดินออกจากห้องและกลับบ้านให้ไวที่สุด

ถึงบ้าน ผมปลดปล่อยความสะกดกลั้นต่างๆ ในใจ ร้องไห้ออกมาเต็มที่

บ่ายวันนั้นเองที่ผมคิดว่าตนเองไม่มีคุณภาพพอจะเรียนต่อ

...

บ่ายวันนั้น เสียงโทรศัพท์แสดงความห่วงใยจากเพื่อนฝูงดังเข้ามาไม่ขาดสาย ผมขาดเรียนไปหนึ่งคาบ สองคาบ และเริ่มทำตัวเกรงมากขึ้น ด้วยเพราะเครียดหนัก ผมหันหน้าหนีตำราและฟังกาสุราแทน ผมเที่ยวหนัก ดื่มกินโดยไม่สนใจการเรียน เพื่อนสนิทมากมาย ตั้งแต่สมัยเด็กก็มาเสียเอาช่วงนั้น ยิ่งหนักเข้าไปใหญ่ จิตใจของผมล่องลอยออกไปไกลจากการเป็นนักศึกษามากขึ้น สภาพของผมไม่ต่างจากซีเม่าที่ยังเกาะพ่อแม่กินไม่เลิกราเสียที

เพื่อนๆ ต่างก็เป็นห่วงเป็นใย ทุกคนรู้ว่าผมเสียศูนย์กับเรื่องนี้ไม่น้อย แต่ผมก็เฉไฉว่ามีปัญหาเรื่องอื่นในชีวิต แต่สุดท้ายผมก็เรียนต่อไป พยายามสู้ใหม่

กำลังใจเริ่มดีขึ้นเมื่อการเสนอหัวข้อในการฝึกทำวิจัยเป็นไปด้วยดี และอาจารย์ก็ชื่นชมว่าของทุกคนดีและสามารถเป็นวิทยานิพนธ์ได้ ผมกลับมาตั้งใจค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องหมู่บ้านเสื่อแดงในหัวข้อของผม เพื่อนๆ แต่ละคนก็มีหัวข้อต่างกันไป “พีมิ่งค์” ทำเรื่องดนตรี “พีแต้ว” เรื่อง ด้านศาสนา “ฟ็อลู” เรื่องแรงงาน ของ “หนูน” เป็นเรื่องชาติพันธุ์ ที่สนุกและผมชอบสุดคือของ “ยู๋ย” ที่ทำเรื่องหอยกล่อง ซึ่งแม่ของเธอเป็นคนให้ข้อมูลด้วย

บรรยากาศในห้องเรียนเริ่มมีสีสันขึ้น ในระหว่างการเตรียมตัวลงพื้นที่ แต่ละคนต่างก็ตื่นเต็นไปกับหัวข้อของตนเอง พวกเราแลกเปลี่ยนกันอย่างสนุกสนานทั้งในและนอกห้องเรียน

แต่เพียงไม่นานหลังจากที่ผมรู้สึกอึดอัดกับการเรียน จู่ๆ ความรู้สึกไม่พร้อมในการเรียนก็ย้อนกลับมาโจมตีมากขึ้น ยังไม่ทันที่จะลงศึกษาภาคสนาม ผมก็เขียนโน้ตนี้ขึ้นเพื่อปรึกษาเพื่อนในเฟซบุ๊กของกลุ่ม

...

ผมอยากปรึกษาเพื่อนๆ ทุกคนเกี่ยวกับความคิดที่จะ “ลาออก” ของผมครับ

คงไม่ต้องพูดกันถึงความหนักหนาสาหัสที่ทุกคนคงทราบกันดีอยู่แล้วว่ามันลำบากเพียงไร ในชีวิตการเรียน ณ ที่แห่งนี้ ผมมักจะพรับ่นถึงความยากอยู่เสมอ พร้อมด้วยข้ออ้างสารพัดในชีวิต อ่านไม่ทันเออ อ่านไม่รู้เรื่องเออ เกรดน้อยเออ แต่นั่นอาจไม่ใช่ประเด็นสำคัญเท่ากับ ความมี “วินัย” และความอดทนบากบั่นพากเพียรให้งานสำเร็จลุล่วง ดังเช่นที่เราได้เห็นความ

พยายามของยู่ยี่ที่มีคะแนนภาษาอังกฤษเท่าๆ กันกับผม แต่เธอก็ยังสามารถส่งงานแปลและช่วยเหลือเพื่อนๆ ได้ทุกครั้ง ขณะที่ผมนั้นเรียนมาทั้งเทอม กลับเคยส่งเพียงแค่ครั้งเดียว

ผมละอายใจมากครับกับการทำตัวเป็นกาฝาก อาศัยแต่ความช่วยเหลือจากคนอื่นๆ เต็มที่ได้แค่ตลกไปวันๆ ในห้องเรียนให้เพื่อนได้หัวเราะ ยอมรับตามตรงว่าเมื่อไรที่เจอกับทะเลอักษรมากมาย ผมทั้งท้อใจและไม่อาจบังคับตนเองให้ทำมันให้สำเร็จจุลวง ยิ่งนานวันเข้าผมยิ่งทุกข์ทนกับการต้องอ่าน text

หลังๆ มานี้ ผมถามตัวเองบ่อยครั้งว่าเรามุ่งมั่นกับมันมากแค่ไหน? เราอดทนกับมันมากแค่ไหน? เรามีแรงผลักดันหรือความมุ่งหวังอะไรกับมันมากแค่ไหน? เรามีความสุขในการเรียนกับมันอย่างไร?

โอเค เรื่องความสนใจตอนนี้มันยังตัดสินใจไม่ได้ ผมไม่ชอบวิชาชาติพันธุ์ ไม่ชอบการเขียนที่มีหลักเกณฑ์เป็นวิชาการ ผมไม่มีความมั่นใจในการเรียนกับอาจารย์อนุสรณ์ แม้จะสนใจในตัวทฤษฎี ผมถามตัวเองว่าหัวข้อที่ผมจะทำอย่าง “หมู่บ้านเสื้อแดง” ผมสนใจมากแค่ไหน บอกได้เลยว่าผมสนใจเพราะว่ามันดูน่าสนใจ แต่ถ้าถามว่าตัวตนเราสนใจมันจริงๆ ไหม ผมคิดว่ามันอาจจะยังไม่ใช่

เมื่อวันพุธที่ผ่านมา ผมได้เห็นสีหน้าแววตาความมุ่งมั่นของอาจารย์บุญเลิศในการลงทำงานสนาม ผมกลับไม่มีแรงบันดาลใจในการลงไปทำอะไรแบบนั้นเลย ผมเพียงอยากมีความรู้ความเข้าใจในทฤษฎีต่างๆ เพื่อทำความเข้าใจสิ่งรอบตัวให้มากขึ้นก็เท่านั้น ไม่ได้อยากสร้างความรู้อะไรใหม่ ไม่ได้อยากเป็นผู้เชี่ยวชาญเรื่องไหน

เมื่อพูดคุยกับตัวเองไปมา ผมจึงอาจเพิ่งเห็นจุดเริ่มต้นที่แท้จริงของการเข้ามาเรียนที่นี่ ก็คือความคิดที่ว่า “อยากเป็นนักเขียนที่ฉลาดขึ้น”

หลายคำถามที่ผมค่อยๆ ตอบตัวเองก็ยิ่งสร้างความสับสน

ก่อนเข้ามาเรียน ผมได้มีโอกาสปรึกษากับรุ่นพี่นักเขียนคนหนึ่งชื่อวรพจน์ เขามีนิสัยใจคอคัลล้ายๆ กับผมนี่แหละ รักอิสระ ไม่ชอบกฎเกณฑ์ แก่เตือนผมว่า “แล้วจะทนได้หรือเปล่า กฎเกณฑ์มันเยอะ” ตอนนั้นเรานั่งดื่มเบียร์กันอยู่ที่ป้าย ผมก็ตอบไปตามประสาวัยรุ่นนอกลองว่า “คิดว่าได้นะครับ”

ถึงแม้จะไม่มีใครรันตีหรือกว่าจะออกไปแล้วจะต้องเป็นนักวิชาการ แต่การฝึกฝนที่นี่ล้วนบ่มเพาะให้เราเป็นไปในแนวทางนั้น และแน่นอนว่าเราควรต้องฝึกตนเองให้ได้แบบนั้นให้

ได้ แล้วถามว่าท่ามกลางการฝึกฝนอดหลับอดนอนจมอยู่กับเนื้อหาเหล่านี้ ผมทำได้ไหม ก็อาจจะได้สักวัน ถ้าภาษาผมดีกว่านี้

แต่ตอนนี้ไม่ไหว

“ไม่ไหวจริงๆ”

ความรู้สึกนี้มันเพิ่มมากขึ้นทุกวันๆ ทั้งพฤติกรรมตัวเอง โดยเฉพาะเรื่องการอ่าน text ใหม่ๆ ก็ทุ่มเท พอหนักๆ และนานวันเข้ามันไม่ไหว อ่านแล้วท้อ แล้วนี่มีแนวโน้มว่าจะปรับระบบมาอ่านเองทั้งหมด (ซึ่งเราคิดว่าดี) การเรียนรู้ของเราก็อมกลายเป็นการฝากความหวังไว้กับเพื่อนในการเลกเชอร์ถ่ายเดียว

ถามว่าผมอดทนมากพอหรือยัง ผมก็ไม่ต่างจากตุ๊กตานั่นแหละ เราเติบโตมาคล้ายๆ กัน ร่ำเรียนมาในความเข้มข้น (ที่เบาบาง) ใกล้เคียงกัน ไม่ได้ว่าตุ๊กตาไม่อดทนนะ แต่เธออาจจะฉลาดกว่าผมที่รู้เท่าทันตัวเองก่อนก็เป็นได้

อย่างไรก็ดี (ทำเน็ฐุ่มแบบอุดโณ) ผมยังไม่ได้ตัดสินใจ ผมอยากปรึกษาเพื่อนๆ และอาจารย์อีกสักท่าน คุณจะสังเกตได้ว่าคนที่หัวเราะดังมากเท่าไร เบื่องหลังเขาก็มักจะร้องไห้พอๆ กับเสียงแห่งความสุขนั้นนั่นแหละ ลับหลังพวกคุณนะ ผมขำไม่ค่อยออกหรอก

ขอบคุณสำหรับคำปรึกษาล่วงหน้าครับ

กตัญญู

...

หลังจากที่ผมโพสต์ข้อความนี้ไป เพื่อนๆ ต่างก็เข้ามาแสดงความเห็นและความเป็นห่วงมากมาย ผมอ่านด้วยน้ำตาที่ปลาบปลืมใจ เพื่อนๆ ต่างโทรศัพท์มาพูดคุย เรียกว่า “ดราม่า” กันมากๆ

แต่ผมขอยกความเห็นหนึ่งที่น่าสนใจมาจาก “พี่อูฐ” มาเล่าให้ฟังนะครับ

...

มันขึ้นอยู่กับว่าเราจะเอามานุษยวิทยาเป็นเป้าหมายหรือวางให้มันเป็นเครื่องมือของเรา... มันไม่ได้บอกว่าใครเจ๋งกว่า แต่ว่ามานุษยวิทยาจะเหมาะกับใครในแบบไหนมากกว่า บางครั้งพี่ก็ยังเคยคิดว่าคุ้มไหมกับการมาเรียน ขนาดเมื่อเช้ายังถามตัวเองอยู่เลยว่าทำไมกูต้องทรมาณตัวเองขนาดนี้วะ แต่บางครั้งก็มีจิตใจอีกเหิม อย่างฟังอาจารย์บุญเลิศ ไม่ได้ Inspire จากการลง Field แบบนั้นนะ แต่ชอบที่อาจารย์บอกว่าเด็กฝรั่งมันก็ไม่ได้เก่งกว่าเราหรอก

เพราะฉะนั้นไม่ต้องห่วงว่าเราหรือใครๆ จะคิดท้อ ตัวพี่เองก็ไม่เคยคงเส้นคงวาหรอก มันสลับกันไปมาระหว่างการซึ่งใจตัวเอง ระหว่างความคุ้มค่าของสิ่งที่ทำกับการกลับไปทำงานเลี้ยงตัวเองดีกว่า ตอนนี่เราไม่ได้เป็นนักเรียนมานุษยวิทยา แต่เราเป็นนักมานุษยวิทยาแล้ว เราต่างอยู่ในฟิล์มที่กำลังทำ *participant observation* เพราะเราต่างเข้าไปมีส่วนร่วมกับมัน แล้วก็ถอยออกมาสังเกตการณ์ ใคร่ครวญกับตัวเอง ตั้งคำถามกับตัวเอง บังเกิดความไม่แน่ใจ กลับมาจุดยืนเดิมว่าเราจะเอามานุษยวิทยาไปไว้ตรงไหนของชีวิต ถ้าเป้าหมายของพี (อุดมคติที่สุด) มันเป็นทั้งเป้าหมายและเครื่องมือ แต่ชีวิตจริง เราอาจเป็นเพียงพ่อค้าขายผัก นักมานุษยวิทยาก็ได้ *In fact* มานุษยวิทยามันก็ต้องเป็นทั้งเป้าหมายและเครื่องมือนั่นแหละ เพียงแต่มันชอบทารุณต่อเรามากกว่าสาขาอื่น มันโหดร้ายต่อเรา แต่ถ้าเราผ่านมันไปได้ มันก็จะไม่มีอิทธิพลต่อเรา เปรียบเหมือนเป็นพิธีกรรมเปลี่ยนผ่าน หรือเรียน รด. ผ่าน หลังจากนั้นสิ่งที่จะแสดงความเป็นนักมานุษยวิทยาก็คือวิถีคิดของเราที่มีมันติดตั้งในหัวสมองของเราแล้ว

การอ่าน *Text* เป็นวิธีการหาความรู้ที่นี้ให้คุณค่ามากที่สุด มันจึงเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่เราต้องเผชิญ แต่ต่อไปหลังจากนั้น วิธีการหาความรู้มีหลายช่องทาง 'ไม่แน่' เทรนต์ นักมานุษยวิทยาอาร์มแชร์ [*armchair anthropologist*] อาจจะถูกกลับมาตีอีกก็ได้ อาจจะมียาวสักหน่อยและดูเหมือนคร่ำครวญ ยังมีอีกหลายอย่างที่อยากพรั่งพรู แต่เอาเท่านี้ก่อน 'ไม่ได้หวังเป็นคำตอบให้ใคร (ดูเต็มъ) แต่จะทำให้พี่ตอบคำถามให้ตัวเองเหมือนกัน เออ ขอบใจอะที่เสนอกระสุนี้ มีสักกี่คนนะที่จะลาออกแล้วประกาศขอการมีส่วนร่วมจากเพื่อน สุดท้ายมันก็ต้องซึ่งตัวเองนั่นแหละ ลองใคร่ครวญดู

...

ทั้งอาจารย์และเพื่อนทำให้ผมซึ่งใจอยู่หนึ่งสัปดาห์ ก่อนที่สุดท้ายผมจะลาออก ทำให้ผมได้มีโอกาสไล่เลาะห้องเรียนมานุษยวิทยาเพียงเกือบหนึ่งเทอมเท่านั้น

ช่วงเวลาที่ผมลาออกนั้น ผมได้มีโอกาสดูหนังเรื่อง *One Day* ซึ่งผมชอบมาก มันออกจะเป็นหนังน้ำเน่าอารมณ์เกาหลีนิดหนึ่งด้วยซ้ำ แต่มันก็ให้ความรู้สักหนึ่งแก่ผม คือการเป็นนักเขียนอาจไม่จำเป็นต้องฉลาดล้ำหรือเป็นนักวิชาการก็ได้ มันอาจดูเป็นข้อแก้ตัว ทว่าเสียงในใจอกกับผมอย่างนั้น ผมยังอยากเป็นนักเขียนอยู่ เพียงแต่ความต้องการเป็นนักเขียนอันชาญฉลาดมันหายไป ความยิ่งใหญ่ ความมีชื่อเสียง ได้รับการยอมรับจากแวดวงปัญญาชน มันหมดไป ผมอาจเป็นเพียงนักเขียนโง่ๆ คนหนึ่งที่รู้ว่าความสุขอยู่ที่ไหนเพียงเท่านั้นก็คงพอแล้ว ผมคิดอย่างนี้

บอกตามตรงว่าผมไม่รู้ว่าคุณเองคิดถูกไหม แต่ก็นั่นแหละครับ ผมตัดสินใจลาออกจากการเรียน
ในที่สุด แต่ก็เชื่อว่าความคาดหวังของผมจะไม่บรรลุ ก็ในเมื่อผมได้ทั้งมิตรภาพที่ดี การเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ
และได้อ่านหนังสืออีกตั้งมากโข สุดท้ายผมโน้ตข้อความฝากถึงเพื่อนก่อนจากไปอีกครั้ง

...

ไม่น่าเชื่อว่าช่วงเวลาสั้นๆ จะทำให้ผมรู้สึกกับพวกเรามากขนาดนี้ ผมไม่รู้หรือกว่าอีกสี่ห้าห้าปี
ผมจะเสียดายไหมที่ตัดสินใจจากไป แต่วันนี้ผมบอกตัวเองได้แล้วว่า “ไม่”

เส้นทางของคนมีหลายแบบ ถนนแบบที่พวกคุณไปมันขรุขระจนดูระบม

ด้วยว่าเป็นมนุษย์รักสบายและขี้เกียจตัวเป็นขน ผมจึงขอแวะข้างทาง

หาลำธารดื่มน้ำเย็นๆ ชื่นชมแมงไม้ข้างทาง ดมดื่กับแสงตะวันและหมูปูดายามค่ำคืนอย่างช้า
เชื่อง ค่อยๆ เดินไปตามหนทางอีกแบบหนึ่งของชีวิตก็แล้วกัน

ประโยคจากหนังสือเรื่องหนึ่ง (*One Day*) ที่ผมชอบมาก กล่าวว่า “ไม่ว่าพรุ่งนี้จะเป็นอย่างไร
วันนี้ได้เกิดขึ้นแล้ว”

ผมดีใจในวันนี้และวันที่ผ่านมา ขอขอบคุณพวกเราทุกคนกับความจริงใจ ความห่วงใย เสียง
หัวเราะ และความมุ่งมั่นแรงบันดาลใจที่ส่งทอดถึงกัน เสียงหัวเราะและความรู้ที่ผมได้แลกเปลี่ยนกับ
พวกคุณนั้นเป็นอีกช่วงชีวิตอันมีค่าที่ผมจะเก็บมันไว้ในความทรงจำอันแสนดี

...

ผมคิดว่าห้องเรียนแต่ละห้องย่อมมีบรรยากาศที่แตกต่างกันไปตามผู้คนที่เข้ามาร่วมใช้ชีวิต
ผมโชคดีที่ 9 ชีวิตที่เริ่มต้นเรียนด้วยกัน แม้จะมีนิสัยใจคอและความสนใจแตกต่างกันไป แต่สิ่งหนึ่งที่
ผมได้รับจากเพื่อนร่วมชั้นคือความรู้สึกสนิทสนมกลมเกลียวแบบที่เราเคยได้รับในวัยเด็ก อีกทั้งผมสม
ปนเปไปกับความเป็นห่วงเป็นใย ตักเตือนกันและกันในแบบผู้ใหญ่ จะว่าไปแล้ว ห้องเรียนของผมจึง
ไม่ใช่เพียงตำราหน้าหน้า หากการเข้ามาใช้ชีวิตอยู่ด้วยกันก็หาได้ต่างจากตำราตำราความรู้อัน
เข้มข้นเลยละครับ